

PRACA NAGRODZONA
W KONKURSIE DLA NAUCZYCIELI

#POWSTRZYMAJ ~~HEJT~~

WYRÓŻNIENIE

Szkoła Podstawowa nr 31 im. Orła Białego w Częstochowie

Aneta Bednarek

ORGANIZATOR:

PATRONAT HONOROWY:

PARTNER:

WSPÓLNIE MOŻEMY SPRAWIĆ, BY NASZE DZIECI BYŁY BEZPIECZNE W SIECI!

www.powstrzymajhejt.pl

Wstęp

W dobie szybkiego rozwoju technologii informacyjnych umiejętność bezpiecznego korzystania z Internetu staje się niezbędna.

Zarówno dzieci, jak i młodzież, traktują Internet oraz media społecznościowe jako część swojego życia i nieodzowny środek komunikacji między sobą. Często, nieświadomi zagrożeń, narażeni są na różne niebezpieczeństwa czyhające w wirtualnym świecie. Jednym z nich jest coraz powszechniej występujące zjawisko cyberprzemocy.

Bywa, że młodzi ludzie są nieporadni w sytuacji, gdy stają się ofiarami drwin, upokorzeń. Zdarza się, iż agresorzy, nieświadomi konsekwencji swoich czynów, nękają wybrane osoby. Również otoczenie, poprzez swoją bierność, przyzwala na szerzenie się cyberprzemocy. Sytuacja ta staje się wyzwaniem dla nauczycieli, wychowawców i rodziców. Trzeba zaradzić agresji rozwijającej się w szybkim tempie w cyberprzestrzeni. Nie budzi wątpliwości, iż profilaktyka odgrywa tu ważną rolę. Być może wiedza, iż winowajca będzie ukarany, byłaby przestrożą przed nieodpowiednim zachowaniem. Świadomość, jak zmniejszyć ryzyko stania się ofiarą oraz jak postępować, gdy się jest ofiarą, nie doprowadziłaby do depresji czy samobójstwa. Zaś świadkowie cyberprzemocy, umiejętnie przeciwstawiając się agresji w sieci i pomagając pokrzywdzonemu, ograniczyliby szerzenie się jakże niepokojącego zjawiska. Zachęcam zatem do uświadamiania młodych ludzi w tym zakresie.

Proponuję lekcję wychowawczą, która stanowi fundament wiedzy, jak przeciwdziałać i właściwie postępować w przypadku cyberprzemocy. Uczniowie, dzięki zastosowanym różnym środkom przekazu, formom zabawy i metodom aktywizującym, poznają niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą cyberprzestrzeń, uczą się sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach i mają świadomość, iż agresor ponosi konsekwencje swoich czynów. To okaże się dla nich pomocne w „realnym” dla nich wirtualnym świecie.

Nadmieniam, iż pomoce dydaktyczne wykorzystane w trakcie zajęć wychowawczych, to jest: rysunek przedstawiający smartfon, znaki „+” i „-”, obrazek „Stop cyberprzemocy”, puzzle, krzyżówka, rozsypanka wyrazowa zostały stworzone przeze mnie. Natomiast rysunek przedstawiający laptop dostępny jest w pakiecie Office (obiekt clipart). Film profilaktyczny „Homo znaczy człowiek” znajduje się na stronie: <https://powstrzymajhejt.pl>. Uważam, iż zastosowanie różnorodnych środków dydaktycznych ma ogromny wpływ na atrakcyjność i efektywność zajęć. Trzeba starać się w urozmaicony sposób dotrzeć do młodego odbiorcy i tak go zainteresować, by osiągnąć zamierzony cel.

Nadmieniam, iż warto poszerzyć krąg odbiorców przekazywanych treści, wyjść naprzeciw potrzebom społeczności szkolnej (a może i lokalnej) poprzez udostępnienie zainteresowanym zadań wypracowanych metodą projektu (realizowanych w formie pracy domowej). Uczniowie przygotowują treści związane z cyberagresją, po czym prezentują je nie tylko na forum klasy, ale też szerszej grupie, m.in.: rozwieszając w gablotkach na korytarzach plakaty i hasła, udostępniając prezentacje multimedialne na stronie internetowej szkoły, odczytując pogadanki oraz śpiewając piosenki profilaktyczne przez radiowęzeł czy podczas krótkich apeli.

Mam nadzieję, że prezentowana przeze mnie lekcja będzie dla nauczycieli, wychowawców źródłem inspiracji do działań w zakresie przeciwdziałania cyberprzemocy.

Konspekt zajęć wychowawczych w klasie VIII szkoły podstawowej

1. Temat lekcji: Badź homo sapiens, cyberprzemocy mów: „stop”.

2. Cele ogólne:

- uświadomienie, czym jest cyberprzemoc,
- uzmysłowienie, jakie niebezpieczeństwa niesie ze sobą zjawisko cyberagresji,
- rozwijanie umiejętności właściwej reakcji na cyberprzemoc.

3. Cele szczegółowe:

A) poznawcze:

- wypracowanie reguł bezpiecznego korzystania z Internetu,
- umiejętne posługiwanie się terminem „cyberprzemoc”,
- wymienienie i opisanie form cyberagresji,
- świadomość przyczyn i skutków zjawiska cyberprzemocy (w odniesieniu do ofiary, świadków agresji i sprawcy),
- znajomość reguł zmniejszających ryzyko bycia ofiarą oraz zasad postępowania w przypadku bycia ofiarą,
- umiejętność właściwego zachowania się w przypadku dostrzeżenia cyberprzemocy wobec danej osoby,
- świadomość konsekwencji prawnych ponoszonych przez agresorów,
- znajomość numeru telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży;

B) kształcące:

- świadomość zagrożeń płynących z Internetu,
- rozwijanie właściwych postaw, zachowań w przypadku wystąpienia cyberprzemocy,
- umiejętne wyrażanie swojego zdania i potwierdzanie go odpowiednimi argumentami,
- formułowanie wniosków,
- umiejętne wykorzystywanie w praktyce zdobytej wiedzy;

C) wychowawcze:

- rozwijanie empatii,
- wyrabianie szacunku wobec drugiego człowieka,
- docenianie możliwości/umiejętności rówieśników,
- integracja zespołu klasowego,
- dbałość o poprawność wypowiedzi i kulturę słowa,
- umiejętność współpracy w zespole,
- wyrażanie swojej opinii,
- szanowanie zdania innych osób.

4. Metody pracy:

słowna, oglądowa, problemowa, aktywizująca i eksponująca działania uczniów (praca w grupach, dyskusja, metoda projektów, zabawy dydaktyczne: drama, puzzle, rozsypanka wyrazowa, graffiti); studium przypadku; praca ze słownikiem (w razie potrzeby).

5. Czas trwania zajęć:

dwie godziny lekcyjne.

6. Formy pracy:

indywidualna, zespołowa, całościowa.

7. Materiały i środki dydaktyczne:

rysunki przedstawiające laptop, smartfon oraz znaki „+” i „-”, film profilaktyczny „Homo znaczy człowiek” (<https://powstrzymajhejt.pl>) oraz 2 zdjęcia z tego filmu, krzyżówka, karty pracy do analizy filmu, arkusze papieru, mazaki, rozsypanka wyrazowa, puzzle „Stop cyberprzemocy”, słownik języka polskiego, fragmenty Kodeksu Karnego i Kodeksu Wykroczeń (przepisy dotyczące postępowania w przypadkach sprawców cyberprzemocy).

8. Bibliografia:

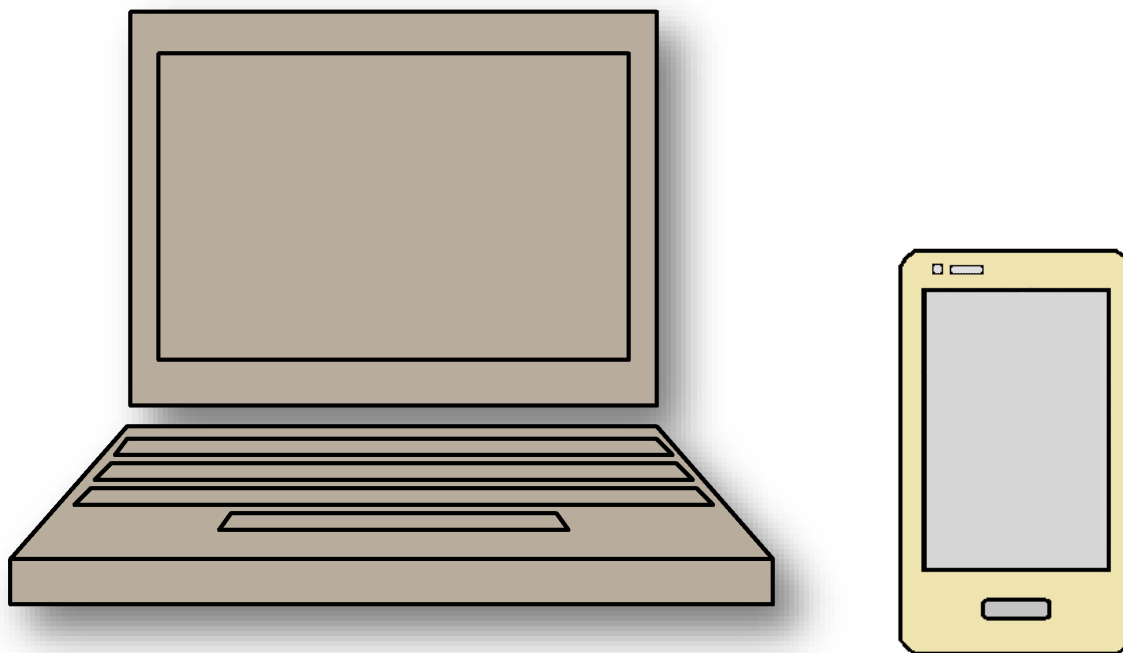
1. *Cyberbezpieczeństwo dzieci i młodzieży: realny i wirtualny problem polityki bezpieczeństwa*, red. nauk. M. Górka, DIFIN, Warszawa 2017.
2. *Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół*, red. Ł. Wojtasik, Fundacja DZIECI NICZYJE, Warszawa 2010.
3. M. R. Jabłońska, *Człowiek w cyberprzestrzeni: wprowadzenie do psychologii Internetu*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018.

9. PRZEBIEG LEKCJI:

A. Wprowadzenie:

a) Czynności organizacyjne.

b) Zawieszenie na tablicy rysunków przedstawiających komputer/laptop i smartfon.

Skierowanie się do uczniów z pytaniami: „Co przedstawiają te rysunki? Jakie widzicie cechy wspólne dla tych urządzeń?”.

/Podopieczni zwracają uwagę, że są to urządzenia umożliwiające m.in. komunikację z innymi oraz – poprzez połączenie z Internetem – są źródłem wielu informacji./

c) Swobodne wypowiedzi wychowanków na temat:

„Czy korzystanie z tych urządzeń jest dobrodziejstwem, czy zagrożeniem?”.

/Zapewne zdania będą podzielone. Warto umożliwić podopiecznym wypowiedzenie się w tej sprawie i dojście do wspólnych wniosków. Zanim jednak do tego dojdzie, nauczyciel przypomina zasady kulturalnej dyskusji. Następnie umożliwia wychowankom wyrażenie opinii na wskazany temat. Uczniowie uzasadniają swój wybór, podając argumenty, przykłady. Za każdym razem prowadzący zajęcia nakleja obok zawieszonych wcześniej na tablicy rysunków znaki: „+” (dobrodziejstwo) i „-”(zagrożenie) – w zależności od udzielonej odpowiedzi.

Ostatecznie uczniowie powinni wyciągnąć wniosek, iż korzystanie z tych urządzeń może być zarówno dobrodziejstwem, jak i zagrożeniem, po czym podają zasady bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni. W razie potrzeby nauczyciel uzupełnia przekazywane informacje./

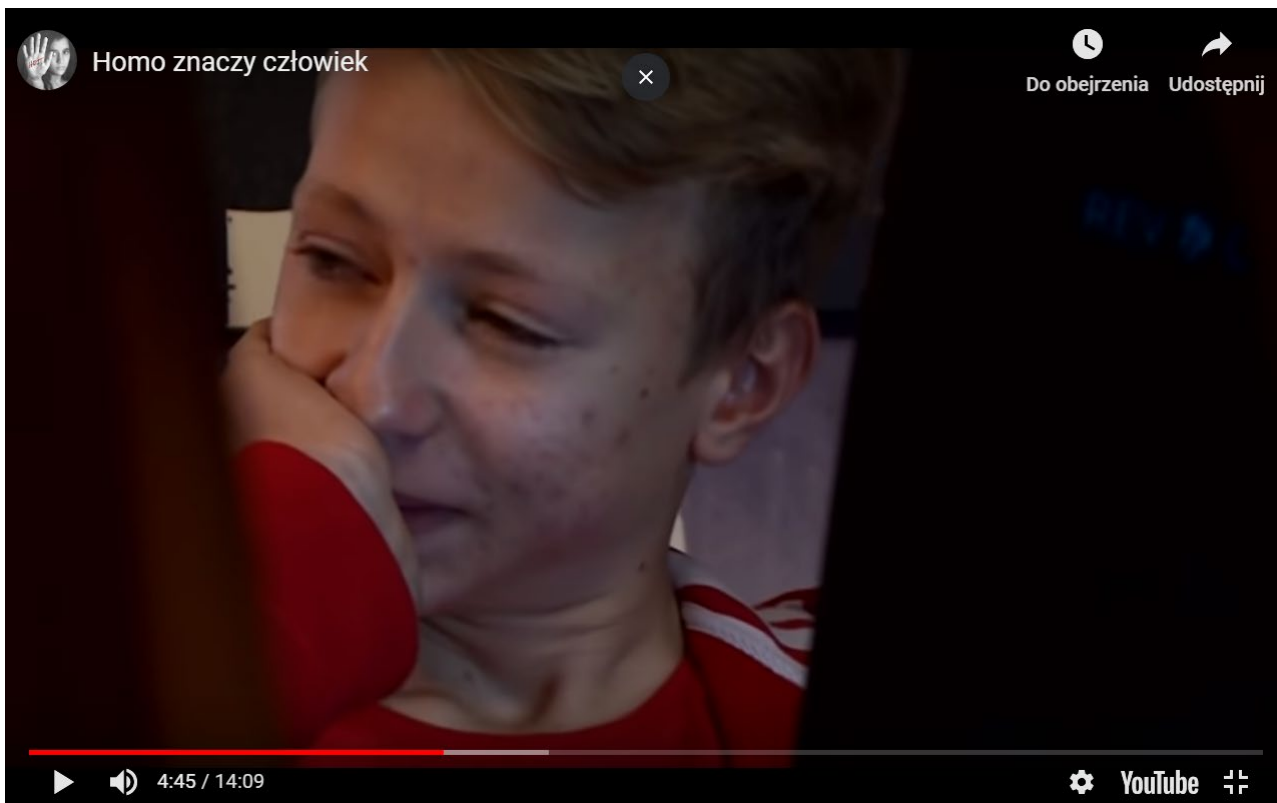
d) Pokazanie zdjęć będących fragmentami filmu „Homo znaczy człowiek”; zwrócenie się do uczestników zajęć:

„Spójrzcie na zdjęcia ukazujące chłopca siedzącego przed komputerem.. Jakie emocje malują się na jego twarzy? Jak sądzicie, co może być tego przyczyną?”.

/Wypowiedzi podopiecznych:

- nazwanie emocji: smutek, rozpacz, załamanie, niepokój...;

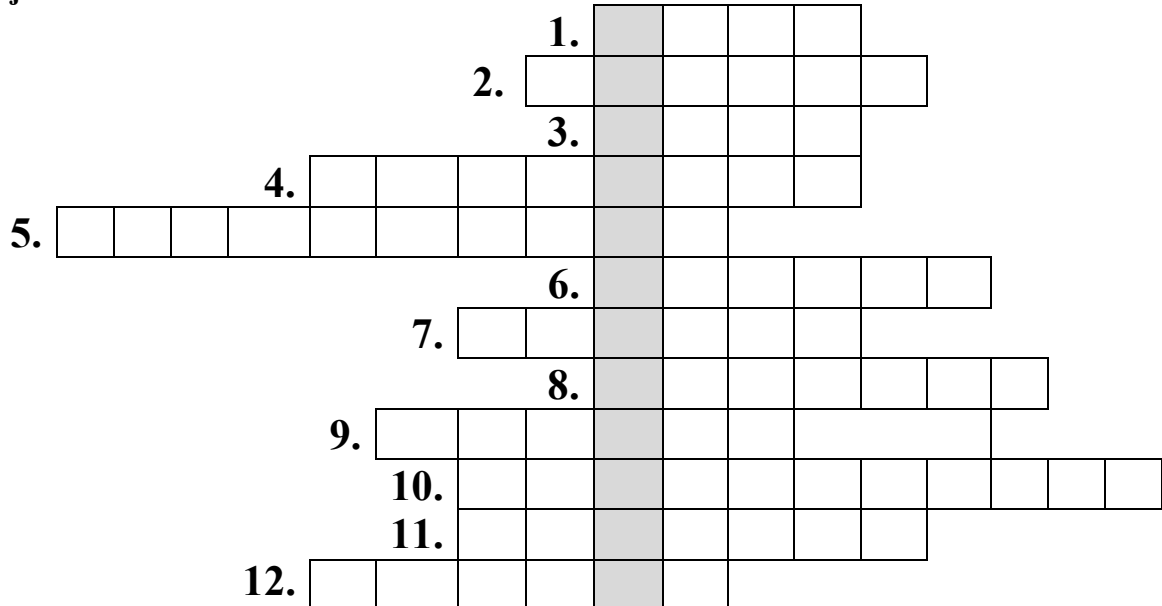
- podanie przykładów mogących potwierdzić określony stan emocjonalny: odczytanie smutnej, poniżającej, obraźliwej informacji itp./

e) Zapowiedź nauczyciela: „O takich emocjach, ich przyczynach i skutkach będziemy mówić na dzisiejszych zajęciach. Zachęcam do rozwiązania krzyżówki. W ten sposób dowiedziecie się, jaki mianem określane jest zachowanie, którego przykładem może być sytuacja wcześniej wspomniana”.

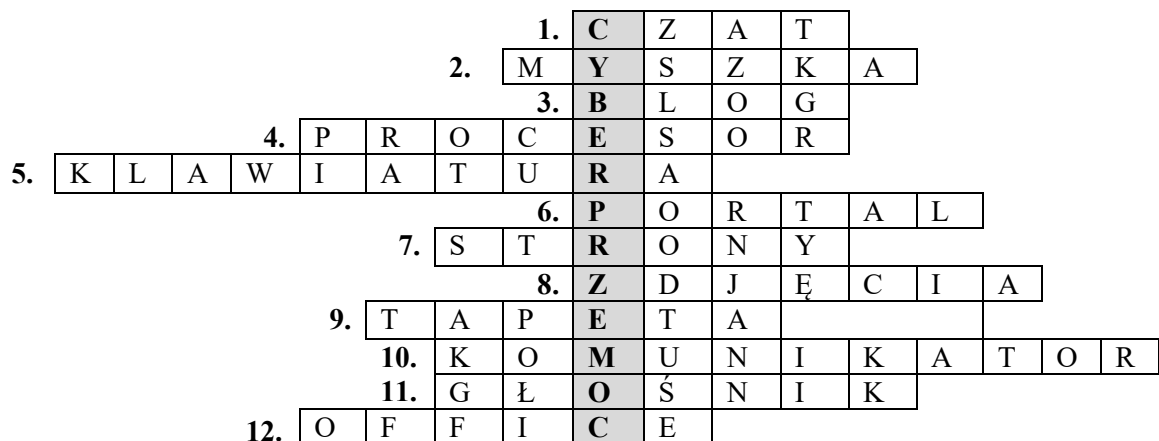
f) Rozdanie krzyżówek oraz zawieszenie planszy z większą krzyżówką na tablicy.
 /Wychowankowie samodzielnie rozwiązują hasła pomocnicze. Chętny uczeń zapisuje na planszy podawane przez klasę poszczególne hasła. Ostatecznie wszyscy głośno odczytują hasło główne: „cyberprzemoc”./

Wersja dla ucznia:

1. rozmawiasz na nim z użytkownikami korzystającymi z Internetu
2. „komputerowe” zwierzątko
3. możesz go prowadzić w Internecie i dokonywać w nim wpisów na wybrany temat
4. „mózg” komputera
5. piszesz dzięki niej na komputerze
6. np. społecznościowy
7. przeglądasz je w Internecie
8. robisz aparatem .....
9. może być na ekranie lub na ścianie w pomieszczeniu
10. .... internetowy umożliwia szybkie przesyłanie komunikatów, przeprowadzanie rozmów głosowych i tekstowych
11. dzięki niemu słyszysz dźwięk z komputera
12. popularny pakiet programów biurowych

Wersja dla nauczyciela:

g) Zapoznanie podopiecznych z celami zajęć.

B. Część właściwa:

a) Próba zdefiniowania przez uczniów pojęcia „cyberprzemoc”.

b) W razie potrzeby porównanie sformułowanej definicji z terminem zapisanym w słowniku języka polskiego i uzupełnienie treści.

„Słownik języka polskiego” PWN:

Cyberprzemoc

«wyzywanie, straszenie, nękanie, ośmieszanie itp. drugiego człowieka przy użyciu Internetu lub telefonu komórkowego»

c) Zachęcenie do obejrzenia filmu profilaktycznego „Homo znaczy człowiek”, ukazującego zjawisko cyberprzemocy (dostępnego na stronie: <https://powstrzymajhejt.pl>).

d) Ogólne wrażenia po obejrzeniu filmu.

e) Podzielenie klasy na IV grupy i przydzielenie każdej z nich zadań związanych z analizą filmu.

- Przypomnienie zasad pracy w zespołach.

- Rozdanie grupom kart pracy.

- Wyznaczenie czasu na wykonanie zadań: 10 minut.

Zakres pracy dla poszczególnych zespołów:

I

Na podstawie filmu podaj przykłady cyberprzemocy.

II

Kto jest ofiarą? Co przeżywa, jak się zachowuje? Czy potrafi przeciwstawić się agresji? Do czego prowadzi ta sytuacja?

III

Kto jest sprawcą? Czym się kieruje znęcając nad ofiarą? Jaki to ma skutek? Czy ponosi za to karę?

IV

Czy otoczenie reagowało na przejaw cyberprzemocy? Jaki to miało skutek? Czy zachowanie otoczenia jest godne pochwały? Uzasadnij.

/Każda grupa opracowuje wskazany zakres. W razie potrzeby nauczyciel pomaga, wspiera./

f) Prezentacja wypracowanych treści.

/Po upływie ustalonego czasu liderzy grup zapoznają innych z zadaniem poleceniem, a następnie odczytują zapisane informacje. Pozostali słuchają, ewentualnie uzupełniają, korygują./

Sformułowanie przez uczniów uogólniających wniosków.

/Zauważenie, iż ofiara nie potrafiła poradzić sobie z zaistniałą sytuacją. Także otoczenie nieodpowiednio reagowało na zjawisko cyberprzemocy, a sprawcy myśleli, że są bezkarni./

g) Zwrócenie się do podopiecznych:

„Jak powinni zachować się bohaterowie filmu? Odegrajcie scenki, które ukażą właściwe zachowania postaci wobec zjawiska cyberprzemocy”.

Przygotowanie i odegranie przez chętnych uczniów scenek dotyczących:

- ofiary (np. gdy widzi poniżające wpisy na portalu społecznościowym; gdy rozmawia z mamą; gdy dostaje informację od nieznanego mu Buntownika; gdy chłopiec jest zastraszany przez sprawców; gdy zmuszany jest w szkole do dania pieniędzy oraz swojego zegarka...);

- świadków cyberprzemocy (np. gdy dostają informacje ośmieszające kolegę; gdy słyszą negatywne uwagi o znajomym; gdy sprawcy dają propozycję, w jaki sposób dokuczyć Adamowi...).

/Po odegraniu scenek, wspólne omówienie każdej z nich; w razie potrzeby dopowiedzenie, co jeszcze można byłoby w podobnych sytuacjach zrobić, jak postąpić./

h) Uzupełnienie informacji przez nauczyciela:

„Jeśli ktoś doświadczy lub jest świadkiem cyberprzemocy, może także zwrócić się o pomoc, dzwoniąc pod numer **116 111** (jest to telefon zaufania dla dzieci i młodzieży; można dzwonić od poniedziałku do niedzieli w godz. 12.00-2.00; połączenie jest bezpłatne)”.

i) Podsumowanie omówionych treści – zalecenie stworzenia poradników dla ofiar i świadków cyberprzemocy (czas pracy – ok.15 minut).

- Uczniowie losują kartki: „ofiara, ewentualna ofiara cyberprzemocy” lub „świadek cyberprzemocy” (w efekcie powstają dwa zespoły).

- Nauczyciel rozdaje arkusze papieru i mazaki.

- Każda osoba w grupie wprowadza jakiś element wchodzący w skład poradnika (wskazówki, rysunki, ozdobniki itp. – w zależności od pomysłu i posiadanych umiejętności).

- Po upływie ustalonego czasu liderzy grup pokazują powstałe poradniki, zapoznają z ich treścią.

- Wspólna analiza, podsumowanie, np.:

OFIARA, EWENTUALNA OFIARA	ŚWIADEK CYBERAGRESJI
1.	1.
Poproś zaufaną dorosłą osobę o pomoc (np. możesz zwrócić się do rodzica, wychowawcy, pedagoga...).	Nie bądź obojętny wobec cyberprzemocy, w przeciwnym razie staniesz się współwinnym.
2.	2.
Zbierz dowody cyberagresji.	Zwróć się o pomoc do dorosłej osoby.
3.	3.
Zażądaj usunięcia obraźliwych treści.	Pomóż osobie pokrzywdzonej.
4.	4.
W razie założenia fałszywego konta, na którym sprawca podszywa się pod ciebie, zgłoś ten fakt operatorowi portalu społecznościowego i zażądaj usunięcia konta.	Nie hetuj, nie dopisuj kolejnych obraźliwych, uwłaczających komentarzy.
5.	5.
Nie kontaktuj się z osobą, której nie znasz, a która próbuje nawiązać z tobą kontakt.	Nie przysyłaj innym otrzymanych treści.
6.	
Nie reaguj na zaczepki.	
7.	
Zablokuj użytkownika.	

<p>8.</p> <p>Nie kontaktuj się z agresorem.</p> <p>9.</p> <p>Wzmocnij ustawienia prywatności na portalu społecznościowym.</p> <p>10.</p> <p>Zablokuj użytkownika – agresora.</p>	
---	--

j) Podkreślenie przez nauczyciela, iż sprawca nie jest bezkarny. Za swoje czyny musi odpowiedzieć (podobnie, jak to było ukazane w obejrzanym filmie). Kara jest konsekwencją czynów agresora.

W nawiązaniu do końcowego fragmentu filmu przypomnienie, jakie konsekwencje prawne ponosi osoba dopuszczająca się cyberprzemocy (odczytanie art. 191, §1 i art. 207, § 3 Kodeksu Karnego oraz art. 107 Kodeksu Wykroczeń). Zawieszenie powyższych treści w centralnym miejscu na tablicy.

k) Który zespół najszybciej ułoży puzzle? – konkurs (praca w dwuosobowych grupach).

Wersja dla nauczyciela:

Wersja dla ucznia – puzzle¹:

- Ci, którzy pierwsi ułożą puzzle, w nagrodę otrzymują oklaski od pozostałych uczestników zajęć.
- Uczniowie dokonują opisu rysunku (puzzle).
- Nauczyciel podkreśla, iż ma nadzieję, że będzie to dla nich znak przypominający o właściwej reakcji wobec cyberprzemocy.

C. Podsumowanie:

a) Uogólnienie – odpowiedzi uczniów na pytania:

- co to jest cyberprzemoc?
- dlaczego powinniśmy walczyć ze zjawiskiem cyberprzemocy?
- podajcie przykłady właściwych reakcji wobec cyberprzemocy (w przypadku ofiary oraz świadków),
- w jaki sposób może być ukarany sprawca cyberprzemocy?

---

¹ Sposób stworzenia puzzle: rysunek „Stop cyberprzemocy” nakleić na kartkę z bloku technicznego (ewentualnie wydrukować na sztywnym papierze) i przeciąć nożyczkami według wskazanych linii.

b) Rozdanie wychowankom rozsypanek wyrazowych², których treścią jest temat lekcji.

Po rozszyfrowaniu treści odczytanie tematu.

c) Zwieńczenie lekcji:

– na podstawie omówionych treści uzasadnienie przez uczniów słuszności twierdzenia ujętego w temacie.

/W razie potrzeby nauczyciel wyjaśnia pojęcie „homo sapiens” – „człowiek rozumny”, zadaje pytania uzupełniające, naprowadzające./

d) Dokonanie oceny aktywności uczniów na lekcji (pochwały na forum klasy, wpisy do zeszytu pochwał itp.).

e) Zadanie pracy domowej (wykonanie projektu w grupach maksymalnie 4- osobowych):

- Przypomnienie zasad przygotowywania projektów.

- Podanie zakresu tematycznego (do wyboru):

1. Ułóżcie do dowolnej melodii słowa piosenki profilaktycznej na temat cyberprzemocy. Przygotujcie się do zaśpiewania powstałej piosenki.

2. Stwórzcie hasło wyrażające sprzeciw wobec cyberprzemocy i zaprezentujcie je na arkuszu formatu A 3.

3. Narysujcie plakat o cyberprzemocy (technika dowolna, format: min. A 4).

4. Przygotujcie pogadankę lub prezentację multimedialną na temat cyberprzemocy oraz sposobach zapobiegania i przeciwdziałania jej.

- Określenie czasu na realizację zadania projektowego: dwa tygodnie.

---

² Jak przygotować rozsypankę wyrazową? Wystarczy wydrukować hasło i pociąć je na mniejsze części, rozdzielając słowa (patrz: wzór w konspekcie lekcji).